

***Sygn. akt I ACa 1788/15***

## WYROK

### W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 listopada 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Marzanna Góral

***Sędziowie: SA Edyta Jefimko***

***SO (del.) Małgorzata Perdion - Kalicka (spr.)***

Protokolant: sekretarz sądowy Marta Puskarska

po rozpoznaniu w dniu 4 listopada 2016 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

przeciwko Skarbowi Państwa – Ministrowi Skarbu Państwa

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 29 maja 2015 r. sygn. akt II C 603/14

**I. oddala apelację;**

**II. zasądza od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością**

***z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 2 700 zł (dwa tysiące sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.***

Małgorzata Perdion - Kalicka M. E. J.

Sygn. akt I ACa1788/15

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 maja 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. skierowane przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Skarbu Państwa o zapłatę oraz zasądził od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3 600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu rozstrzygnięcia Sąd I instancji wskazał, że powód alternatywnie domagał się od pozwanego Skarbu Państwa zasądzenia dochodzonej w pozwie kwoty 97 666,69 zł albo na podstawie art. 405 k.c. tj z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, albo na podstawie art. 410 § 2 k.c. – a więc w oparciu o przepisy dotyczące nienależytego świadczenia, gdyż cel świadczenia nie został osiągnięty (sprecyzowanie żądania na rozprawie w dniu 21 maja 2015 r. protokół rozprawy k. 170-171). Na kwotę objętą żądaniem składała się wierzytelność w kwocie 18 921,39 zł wraz

z odsetkami obliczonymi na datę wniesienia pozwu zasądzona na rzecz pozwanego od W. K. (1) prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku.

Sąd Okręgowy ustalił, że przedsiębiorstwo państwowe działające pod nazwą (...) w W. na podstawie Zarządzenia Nr 2 Ministra Współpracy Gospodarczej z Zagranicą z 25 kwietnia 1996 r. postawione zostało w stan likwidacji. Następnie Decyzją Nr (...) Ministra Skarbu Państwa z 30 września 1997 r. uznano to przedsiębiorstwo za zlikwidowane i postanowieniem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy XVI Wydziału Gospodarczego z 14 października 1997 r, sygn. akt XVI Ns Rej. Pp-494/97, PP 495/97 zostało ono wykreślone z rejestru przedsiębiorców państwowych. Następcą prawnym po zlikwidowanym przedsiębiorstwie państwowym (...) pod tytułem ogólnym był Skarb Państwa - Minister Skarbu Państwa.

W dniu 17 października 1997 r. Skarb Państwa umową zawartą w formie aktu notarialnego oddał (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. do odpłatnego korzystania i pobierania pożytków przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55<sup>(1)</sup> k.c., to jest zespół składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do realizacji zadań gospodarczych do dnia likwidacji wchodzących w skład majątku przedsiębiorstwa państwowego o nazwie (...) w W.. W umowie podkreślono, że przedmiotem umowy są wszystkie składniki materialne i niematerialne, stanowiące przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55<sup>(1)</sup> k.c. Umowa została zawarta na 10 lat od dnia podpisania protokołu przekazania przedmiotu umowy do 1 lipca 2006 r. z zastrzeżeniem, że przed upływem tego terminu jej przedmiot mógł być przeniesiony na rzecz w/w Spółki o ile tylko spełnione będą przesłanki z art. 52 ustawy z 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Wartość przedmiotu umowy strony określiły na kwotę 18 000 000 zł.

W dniu 30 grudnia 1998 r. strony zawarły w formie aktu notarialnego umowę przeniesienia własności przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55<sup>(1)</sup> k.c. - stanowiącego mienie zlikwidowanego przedsiębiorstwa (...) w W., ustalając jego wartość na kwotę 18 000 000 zł. Przedstawiciel Skarbu Państwa w § 4 umowy oświadczył, że w skład zbywanego powodowej Spółce przedsiębiorstwa wchodzi m. in. składniki materialne i niematerialne zawarte w wykazie stanowiącym integralną część protokołu przekazania z 1 lipca 1996 r., podpisanego przez likwidatora (...) wW. i (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. .

Likwidator(...) H. B. oraz przedstawiciele (...) Spółki z o.o. w W. podpisali 1 lipca 1996 r. protokół przekazania zespołu składników materialnych i niematerialnych wchodzących w skład zlikwidowanego przedsiębiorstwa, tj. dokumentację bieżącą i archiwalną; zobowiązania ze stosunku pracy osób zatrudnionych w przedsiębiorstwie; mienie oraz obowiązki i uprawnienia przedsiębiorstwa związane z jego dotychczasową działalnością (mienie według szczegółowego wykazu składników mienia i ich wartości zawartego w bilansie zamknięcia likwidacji na dzień 30 czerwca 1996 r., stanowiącego załącznik do protokołu). W protokole wskazano, że stanowi on załącznik do umowy o oddanie mienia Skarbu Państwa do odpłatnego korzystania, zawartej pomiędzy Ministrem Współpracy Gospodarczej z Zagranicą a (...) Sp. z o.o. W tym dniu przedmiot umowy został faktycznie wydany powodowej .

W załączniku do bilansu zamknięcia likwidacji (...), sporządzonego na dzień 30 czerwca 1996 r. i stanowiącego jeden z załączników do umowy z 30 grudnia 1998 r., w dziale Pasywa lit. B poz. 65 „Pozostałe rezerwy” wskazano kwotę 9 742 434,31 zł. W specyfikacji pozycji 65 bilansu zamknięcia likwidacji (...) na dzień 30 czerwca 1996 r. w pozycji zatytułowanej „Rezerwy krajowe i zagraniczne” saldo konta wskazano na kwotę 34 065 170,70 zł. W specyfikacji sald kont analitycznych do poszczególnych kont syntetycznych zaś pod nazwą: „Rezerwy dot. ZB K.” w pasywach wskazano kwotę 98 144,21 zł, a pod nazwą „N.. sporne W. K. (1)”, również w pasywach, kwotę 68 000 zł.

Przedsiębiorstwo Państwowe (...) w W., jeszcze przed prywatyzacją bo 11 października 1994 r. złożyło przeciwko W. K. (1) pozew, w którym dochodziło wierzytelności w kwocie 150 528,30 zł z odsetkami od 17 października 1994 r. Wyrokiem zaocznym z 24 stycznia 1995 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku uwzględnił żądanie powoda w całości. Także przed prywatyzacją tj. 28 marca 1995 r. przedsiębiorstwo państwowe (...) złożyło kolejny pozew przeciwko W. K. (1) o zapłatę kwoty 68 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami. Nakazem zapłaty wydanym w dniu 5 września 1995 r. Sąd Rejonowy w Gdyni, w sprawie IV Ng 1139/95, uwzględnił żądanie pozwu w całości. Postanowieniem z 10 marca 1999 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku nadał wyrokowi zaocznemu, wydanemu przez Sąd Wojewódzki w Gdańsku

w dniu 24 stycznia 1995 r., klauzulę wykonalności w zakresie objętym rygiorem natychmiastowej wykonalności, na rzecz wierzyciela (...) Sp. z o.o. w W.. Wobec zaskarżenia powyższych orzeczeń nie stały się one prawomocne do czasu likwidacji przedsiębiorstwa państwowego (...) w W.. W związku z likwidacją przedsiębiorstwa państwowego w ramach jego prywatyzacji, utraciło ono zdolność sądową i do udziału w obu powyższych postępowaniach wszczętych z powództwa zlikwidowanego przedsiębiorstwa państwowego - w miejsce dotychczasowego powoda - początkowo wezwana została przez Sąd (...) Spółka z o.o. a następnie Skarb Państwa - Minister Skarbu Państwa, z tej racji, był on ogólnym następcą prawnym po zlikwidowanym przedsiębiorstwie. Skarb Państwa - Minister Skarbu Państwa złożył oświadczenia o wstąpieniu w obu procesach w miejsce powoda. (...) Sp. z o.o. nie wstąpiła do toczącego się postępowania z uwagi na brak zgody strony przeciwnej - W. K. (1). Nie zgłosiła również interwencji ubocznej po stronie powoda.

Sąd Okręgowy ustalił, że w wyniku rozstrzygnięcia przez Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z 31 maja 2011 r. o żądaniach pozwów wniesionych przez przedsiębiorstwo państwowe zasądzone zostało od pozwanego W. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa - Ministra Skarbu Państwa 18 921,39 zł z odsetkami ustawowymi od 17 października 1994 r. do dnia zapłaty. W pozostałym zakresie żądania pozwów zostały oddalone. Tytułem zwrotu kosztów postępowania Sąd Okręgowy w Gdańsku zasądził od Skarbu Państwa na rzecz W. K. (1) łącznie kwotę 29 982,42 zł.

Sąd I instancji ustalił także, że (...) Sp.z o.o. po powzięciu informacji o zapadłym rozstrzygnięciu w sprawie przeciwko W. K., powołując się na fakt, że wierzytelność ta była objęta umową zbycia przedsiębiorstwa wezwała pozwanego m.in. do „pilnego wydania dokumentu urzędowego potwierdzającego przejście na nią ze Skarbu Państwa prawa do reszty wierzytelności wynikającej z w/w wyroku sądowego, który umożliwi nadanie klauzuli wykonalności temu wyrokowi na rzecz Spółki w trybie art. 788 § 1 k.p.c. oraz kontynuowanie zawieszony egzekucji z nieruchomości dłużnika i jego małżonka, obciążonej hipoteką przymusową na rzecz (...) Spółki z o.o. w W.".

Sąd Okręgowy poczynił także ustalenia co do bezskuteczności prowadzonej przez Skarb Państwa egzekucji wierzytelności wynikającej z wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku oraz także o niewystąpieniu P. Sp. z o.o o nadanie temu wyrokowi Sądu klauzuli wykonalności na jej rzecz w związku z przejściem na nią uprawnień wynikających z przejęcia własności zlikwidowanego przedsiębiorstwa państwowego należącego uprzednio do pozwanej.

Sąd Okręgowy nie poczynił natomiast ustaleń dotyczących skuteczności zbycia spornej wierzytelności, w szczególności nie zbadał, czy powodowa Spółka, przejmując składniki zlikwidowanego przedsiębiorstwa państwowego (...), przejęła także wierzytelność przysługującą zlikwidowanemu przedsiębiorstwu od W. K. (1), a w konsekwencji czy przysługuje jej prawo do otrzymania kwoty 18 921,39 zł wraz z odsetkami, zasądzonej na rzecz pozwanego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku z 31 maja 2011 r. – wychodząc z założenia, że ta kwestia nie miała znaczenia dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał żądanie pozwu za niezasadne, gdyż nie znajdowało ono oparcia zarówno w przepisie art 405 k.c. jak i przepisie art. 410 § 1 i 2 k.c. Rozpatrując roszczenie strony powodowej na gruncie art. 405 k.c. Sąd wskazał, że bezpodstawne wzbogacenie to odrębne zdarzenie prawne - obok czynności prawnych i czynów niedozwolonych - kreujące stosunek zobowiązaniowy, które polega na uzyskaniu korzyści majątkowej przez jedną osobę kosztem drugiej, przy czym uzyskanie tej korzyści majątkowej musi nastąpić kosztem innej osoby bez podstawy prawnej. Stwierdziwszy więc, że pozwany Skarb Państwa nie wyegzekwował kwoty należności zasądzonych od dłużnika W. K. (1), objętych wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku z 31 maja 2011 r. to taki brak przesunięcia majątkowego świadczy w ocenie Sądu I instancji o braku wzbogacenia Skarbu Państwa, co pozbawia żądanie powoda podstawy warunkującej żądanie. Ponadto Sąd stwierdził także, że nawet gdyby pozwany taką korzyść faktycznie uzyskał (gdyby egzekucja okazała się skuteczna), to również brak byłoby podstaw do uznania zasadności powództwa. Nie można byłoby bowiem uznać, że doszło do przesunięcia z majątku powódki do majątku pozwanego bez tytułu prawnego, gdyż Skarb Państwa uzyskałby korzyść na podstawie prawomocnego wyroku Sądu.

Odwołując się do dokonanych ustaleń faktycznych dotyczących następstwa prawnego pod tytułem ogólnym Skarbu Państwa ze wskazaniem statio fisci Ministra Skarbu Państwa po zlikwidowanym przedsiębiorstwie państwowym (...)

Sąd wskazał, że to Skarb Państwa był legitymowany do występowania w procesach przeciwko W. K. (1) o zapłatę należności (...) w W.. W związku z przeniesieniem własności przedsiębiorstwa na rzecz powódki w toku procesów sądowych, powód mógł w ocenie Sądu jedynie wstąpić do toczącego się procesu na mocy art. 192 pkt 3 k.p.c. (do czego jednak nie doszło wskutek braku zgody pozwanego - W. K. (1)). Skoro więc zgodnie z art. 192 pkt 3 k.p.c. zbywca przedsiębiorstwa nadal traktowany był jako strona legitymowana w sprawie, to w konsekwencji zdaniem Sądu I instancji, w przypadku wyegzekwowania przez pozwanego tego wyroku, powódce - jako nabywcy przedmiotowej wierzytelności - przysługiwałoby przeciwko Skarbowi Państwa roszczenie regresowe, na podstawie zawartej umowy nabycia przedsiębiorstwa.

Rozpatrując żądanie powoda na gruncie art. 410 k.c. Sąd Okręgowy uznał je za nieuzasadnione z tej przyczyny, że nie można uznać aby „podstawa świadczenia odpadła” – na co wskazywała strona powodowa. Zdaniem Sądu podstawa świadczenia nie odpadła gdyż umowa zbycia przedsiębiorstwa nadal obowiązuje i nie została w żaden sposób podważona ani zmieniona a sam fakt, że pozwany kwestionuje, że przedmiotowa wierzytelność była objęta umową zbycia przedsiębiorstwa nie oznacza, że podstawa świadczenia odpadła. Sąd wskazywał w tym kontekście, że bezzasadność żądanie wynika także i z tego, że wartość składnika mienia przedsiębiorstwa nie posiada równego nominalnie odpowiednika w cenie nabycia przedsiębiorstwa, dlatego nie jest uzasadnione żądanie obniżenia zapłaconej ceny o wartość będącej składnikiem przedsiębiorstwa wierzytelności. Sąd argumentował, że w sytuacji zbycia przedsiębiorstwa, cena nie stanowi sumy wszystkich aktywów pomniejszych o pasywa, gdyż przy określaniu wartości przedsiębiorstwa bierze się pod uwagę możliwości produkcyjne, koszty takiej produkcji, know-how itp. W konsekwencji Sąd uznał, że powódka nie wykazała w niniejszej sprawie również przesłanek uzasadniających jej roszczenie w oparciu o przepis o nienależnym świadczeniu.

Sąd Okręgowy wskazał natomiast, że o ile sporna między stronami wierzytelność wchodziła do składników zlikwidowanego przedsiębiorstwa państwowego (...) i została objęta umową zbycia przedsiębiorstwa, to wówczas powódce - jako następcy prawnemu wierzyciela, przysługuje - na podstawie art. 788 k.p.c. - prawo do wystąpienia o nadanie na jej rzecz klauzuli wykonalności wyrokowi Sądu Okręgowego w Gdańsku. Sąd wskazał, że nie stoi temu na przeszkodzie kwestionowanie przez pozwanego tytułu prawnego powódki do wierzytelności, w szczególności w sytuacji gdy powódka dysponuje dokumentem prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym, jakim jest akt notarialny obejmujący zbycie przedsiębiorstwa, który jest wystarczający do uzyskania przez powódkę klauzuli wykonalności. Sąd wskazywał także na ewentualną możliwość wystąpienia przeciwko stronie pozwanej, o ile uzyskanie klauzuli wykonalności nie byłoby możliwe, z żądaniem ustalenia, że wierzytelność weszła w skład zlikwidowanego przedsiębiorstwa państwowego, które powódka nabyła. W konsekwencji w ocenie Sądu powódka posiada możliwość samodzielnego przeprowadzenia postępowania egzekucyjnego, co stanowi kolejną przyczynę bezzasadności zgłoszonego roszczenia.

Konsekwencją oddalenia powództwa było zasądzenie przez Sąd od powódki na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania w oparciu o przepis art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, przede wszystkim przepisów **art. 55<sup>1</sup> w zw. z art. 55<sup>2</sup> kc** przez przyjęcie, że zbycie przedsiębiorstwa w całości nie oznacza przejęcia na własność przez jego nabywcę wszystkich jego składników materialnych i niematerialnych a zwłaszcza należnych przedsiębiorstwu wierzytelności a także **art. 410 § 2 kc** przez przyjęcie, że nie stanowi świadczenia nienależnego część ceny zapłaconej przez nabywcę przedsiębiorstwa w rozumieniu przepisów art. 55<sup>1</sup> kc w sytuacji gdy zbywca po zawarciu umowy i otrzymaniu całej ceny wyłącza i zatrzymuje na własność z zespołu jego składników materialnych i niematerialnych należne przedsiębiorstwu wierzytelności,

2) naruszenie przepisów prawa procesowego a mianowicie **art. 788** §1 w zw. z **art. 789 k.p.c.** przez przyjęcie, że nabywca przedsiębiorstwa może wystąpić o nadanie klauzuli wykonalności na swoją rzecz także w sytuacji gdy tytuł egzekucyjny stał się prawomocny po jego nabyciu,

3) sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego przez przyjęcie, że wartość bilansowa wierzytelności należnych zlikwidowanemu przedsiębiorstwu państwowemu dochodzonych przez niego na drodze sądowej nie wchodziła w całości do wartości ceny jego sprzedaży ustalonej między stronami w umowie z dnia 30 grudnia 1998 r.

4) niewyjaśnienie wszystkich okoliczności istotnych dla rozpoznania sprawy poprzez pominięcie wszystkich dowodów osobowych zawartych w piśmie procesowym z dnia 19.11.2014 r. na okoliczności związane z procesem likwidacji przedsiębiorstwa państwowego (...), ustaleniem jego wartości oraz przeniesieniem jego własności na rzecz powodowej spółki.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powodowej spółki kwoty **97.666,69 zł** z odsetkami ustawowymi od dnia 1 czerwca 2014 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesowymi za obie instancje wg norm przepisanych, w tym kosztami zastępstwa procesowego w wys. 6.317,- zł.

Ewentualnie powód wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania przy pozostawieniu mu do rozstrzygnięcia kwestii dotychczasowych kosztów postępowania.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji oraz podniósł zarzut przedawnienia roszczenia wyartykułowanego przez powoda w apelacji jako żądanie zwrotu części uiszczonej ceny za sprzedaż przedsiębiorstwa.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powoda jest nieuzasadniona i jako taka podlegała oddaleniu.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny dzieląc i przyjmując za własne dokonane przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne, uzupełnia stan faktyczny o ustalenia wskazujące na objęcie spornej wierzytelności zarówno umową o oddanie do odpłatnego korzystania przedsiębiorstwa jak też umową sprzedaży przedsiębiorstwa.

Z prawidłowo dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń wynika, że 17 października 1997r aktem notarialnym pomiędzy Skarbem Państwa a (...) Sp. z.o.o. została zawarta umowa o oddanie mienia Skarbu Państwa do odpłatnego korzystania, na mocy której to umowy zostało oddane powodowej spółce do odpłatnego korzystania i pobierania pożytków przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55<sup>1</sup> k.c., tj zespół składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do realizacji zadań gospodarczych do dnia likwidacji wchodzących w skład majątku przedsiębiorstwa państwowego o nazwie (...). Umowa ta została zawarta w oparciu o przepisy art. 37 ust 1 pkt 3, art. 38 i art. 39 ustawy z 13 lipca 1990 r o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (umowa k.69 i następne).

W umowie wyraźnie przy tym wskazano, że jej przedmiotem są wszystkie składniki materialne i niematerialne stanowiące przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55<sup>1</sup> k.c. wchodzące w skład zlikwidowanego przedsiębiorstwa. Poszczególne składniki materialne i niematerialne stanowiące przedsiębiorstwo, które były przedmiotem umowy, zostały wymienione w § 2 pkt 2 umowy w sposób wybiórczy, o czym świadczy zwrot „między innymi”. Jeden ze składników majątku będącego przedmiotem umowy został określony § 2 pkt 11 jako: „składniki materialne i niematerialne zawarte w wykazie stanowiącym integralną część protokołu przekazania z 1 lipca 1996r podpisanego przez likwidatora (...) i spółkę (...)”. W związku z tym, że faktyczne wydanie przedmiotu umowy nastąpiło wcześniej bo 1 lipca 1996r protokołem zdawczo odbiorczym wg bilansu zamknięcia likwidacji, to strony w § 6 ust 4 umowy ustaliły, że zmiany w stanie składników materialnych i niematerialnych wchodzących w skład przedmiotu umowy, które zaszły w czasie między datą bilansu zamknięcia likwidacji a datą zawarcia umowy, zalicza się na poczet działalności spółki

(...). Z kolei w § 9 ust 4 strony ustaliły, że na (...) sp. z o.o. przechodzą wszelkie prawa i obowiązki przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą (...), bez względu na charakter stosunku prawnego z którego te prawa się wywodzą.

W § 19 strony postanowiły, że po zapłaceniu ostatniej kwartalnej łącznej należności za korzystanie z przedmiotu umowy, Skarb Państwa przeniesie na (...) Sp. z o.o. własność mienia określonego w § 2 ust 2, w szczególności przeniesie własność i użytkowanie gruntów, będących przedmiotem umowy. Strony postanowiły też, że własność przedmiotu umowy może być przeniesiona przed upływem okresu na który została zawarta, jeżeli zostaną spełnione warunki określone w art. 52 ustawy z 30 sierpnia 1996r o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych.

Powyższe przepisy, które stanowiły podstawę oddanie przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania stanowiły, że organ założycielski, za zgodą Ministra Przekształceń Własnościowych, może zlikwidować przedsiębiorstwo państwowe m.in. w celu oddania na czas oznaczony do odpłatnego korzystania przedsiębiorstwa lub zorganizowanych części mienia przedsiębiorstwa (art. 37 ust 1 pkt 3). Określały warunki w jakich może nastąpić rzeczona likwidacja w celu oddania do odpłatnego korzystania mienia przedsiębiorstwa (art. 38) a także stanowiły, że oddanie mienia do odpłatnego korzystania następuje na podstawie umowy zawartej w imieniu Skarbu Państwa przez organ założycielski oraz, że w tej umowie, strony mogą postanowić, że po upływie czasu, na który została zawarta, korzystający ma prawo zakupić mienie, z którego korzysta (art. 39).

Kolejną umową zawartą 30 grudnia 1998r w formie aktu notarialnego Skarb Państwa dokonał przeniesienia własności przedsiębiorstwa oddanego wcześniej do odpłatnego korzystania na rzez (...) Sp. z o.o. W umowie tej zaznaczono, że pomiędzy oddaniem przedsiębiorstwa do używania a niniejszą umowa nastąpiły zmiany w stanie składników materialnych i niematerialnych stanowiących przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55<sup>1</sup> k.c. będącego przedmiotem umowy o oddanie mienia SP do odpłatnego korzystania, przy czym zmiany te zostały wyartykułowane w treści aktu i nie stanowiły one o zmianach dotyczących wierzytelności przysługujących przedsiębiorstwu a jedynie traktował o zmianach dotyczących nieruchomości. W § 4 umowy Skarb Państwa oświadczył, że w dacie aktu w skład przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55<sup>1</sup> k.c. będącego przedmiotem powołanej umowy o oddanie mienia Skarbu Państwa do odpłatnego korzystania wchodzi między innymi poza nieruchomościami wymienionymi w akcie, także składniki materialne i niematerialne zawarte w wykazie stanowiącym integralną część protokołu przekazania z 1 lipca 1996r podpisanego przez likwidatora PP i spółkę (...).

Skarb Państwa działając na podstawie art. 52 ust 3 i 4 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji e § 6 umowy oświadczył, że przenosi opisane w § 4 umowy przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55<sup>(1)</sup> k.c. tj. zespół składników materialnych i niematerialnych, do dnia likwidacji stanowiących mienie zlikwidowanego przedsiębiorstwa pod nazwą (...), w tym (obok wymienionych w akcie nieruchomości) „składniki materialne i niematerialne zawarte w wykazie stanowiącym integralną część protokołu przekazania z 1 lipca 1996r podpisanego przez likwidatora(...) i spółkę (...)”. Kluczowe dla rozstrzygnięcia o losach wierzytelności przedsiębiorstwa państwowego jaka przysługiwała mu wobec W. K. (1) jest w świetle przedstawionego wyżej stanu faktycznego, jest także ustalenie czy wierzytelność ta zawarta była w wykazie stanowiącym integralną część protokołu przekazania z 1 lipca 1996r podpisanego przez likwidatora(...) i spółkę (...), na którą powołują się obie umowy. Protokół ten (k.10 akt) zawiera informację, że likwidator przekazuje zespół składników materialnych i niematerialnych wchodzących w skład zlikwidowanego przedsiębiorstwa na które składają się mienie oraz obowiązki i uprawnienia (...) związane z jego dotychczasową działalnością, przy czym w odniesieniu do mienia protokół wskazuje w pkt 3, że szczegółowy wykaz składników mienia i ich wartość zawiera bilans zamknięcia likwidacji na dzień 30 czerwca 1996r, stanowiący załącznik nr 5 do protokołu przekazania.

Złożony do akt w/w bilans zamknięcia likwidacji, także zawiera załącznik (k.12) odnoszący się do pozycji 33 bilansu dotyczącego należności dochodzonych na drodze sądowej. W rzeczonym załączniku wymienione zostały 4 pozycje rozdzielone na 4 różne konta księgowo. Między innymi pod nr konta księgowego (...) zostały wpisane roszczenia od odbiorców i dostawców.

Wyciąg z tych kont sporządzonych na 30 czerwca 1996r wskazuje, że zostały tam zaksięgowane po stronie aktywów wierzytelności wobec W. K. (1) w dwóch pozycjach: co do kwoty 98.144,21 i 68.000.00 (k.13). Te same wierzytelności

zostały wykazane w koncie 843 po stronie pasywów (k. 17) jako rezerwy krajowe i zagraniczne, co wobec zamieszczenia ich w kolejnym załączniku do bilansu zamknięcia likwidacji, jako specyfikację pozycji 65 bilansu zamknięcia, także czyni rzeczony wierzytelności elementem przekazanego majątku zlikwidowanego przedsiębiorstwa.

Powyższy bilans zamknięcia został zbadany przez biegłych rewidentów, którzy w opinii z 2 października 1996r wyrazili pogląd, że sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadami rachunkowości stosowanymi w sposób ciągły, na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych (opinia k.19).

Przedstawiona powyżej dokumentacja związana z prywatyzacją Przedsiębiorstwa państwowego (...) pozwala z całą pewnością stwierdzić, że wierzytelność przedsiębiorstwa jaką posiadało ono wobec dłużnika W. K. (1) przeszła w wyniku prywatyzacji tego przedsiębiorstwa w związku z przeniesieniem własności przedsiębiorstwa na spółkę (...) Sp. z o.o. Skoro bowiem owa wierzytelność była elementem bilansu zamknięcia a ten jest miarodajny w obu umowach dla określenia mienia przedsiębiorstwa, którym w umowach rozporządzano, to oczywiste jest, że wraz z przejściem praw do przedsiębiorstwa (...) przechodziły na spółkę (...) Sp. z o.o. także wierzytelności. Dla wzmocnienia tej argumentacji warto także wskazać, że umowy posługują się pojęciem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55<sup>1</sup> k.c. wskazując, że ich przedmiotem są „wszystkie składniki materialne i niematerialne stanowiące przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55<sup>1</sup> k.c.” Dodatkowo, wątpliwości co do tego co było przedmiotem umowy rozwiewa zwrot odnoszący się do tych składników majątkowych i niemajątkowych, określający je jako „wchodzące w skład zlikwidowanego przedsiębiorstwa (...)”.

Jeśli jeszcze weźmie się pod uwagę fakt, że przepis art. 55<sup>2</sup> k.c. ustanawia domniemanie, że nabycie przedsiębiorstwa obejmuje wszystko, co wchodzi w skład przedsiębiorstwa z takimi tylko wyłączeniami, jakie wynikają z treści czynności prawnej albo z przepisów szczególnych, to oczywistym się staje, że skoro wierzytelność przysługiwała zlikwidowanemu przedsiębiorstwu państwowemu, to nabywca tego przedsiębiorstwa staje się też sukcesorem w tym zakresie, bo wstępuje w taki sam zakres praw jakie przysługiwały wcześniej przedsiębiorstwu. Przepis ten stanowi domniemanie korzystne dla nabywcy przedsiębiorstwa, że wszystko co stanowi zespół składników, o jakim mowa w art. 55<sup>1</sup> k.c. jako o przedsiębiorstwie, jest objęte umową zbycia przedsiębiorstwa W treści więc samej umowy zbycia przedsiębiorstwa nie muszą być zatem nawet wymienione wszystkie składniki wchodzące w skład tego przedsiębiorstwa, aby weszły one do majątku nabywcy. Konieczne jest natomiast jedynie wyraźne wskazanie tych składników przedsiębiorstwa, które wolą stron zostają wyłączone z czynności prawnej.

W konsekwencji należy przyjąć, że skoro w treści obu umów zostało ogólnie stwierdzone, że przedmiotem czynności prawnej jest dane przedsiębiorstwo według jego stanu posiadania na określoną datę, to wszystkie elementy tego stanu stały się przedmiotem obrotu. Zatem także wierzytelność przysługująca przedsiębiorstwu państwowemu w dacie likwidacji stała się wierzytelnością spółki, która to przedsiębiorstwo nabyła.

Na konieczność odwołania się do domniemania z art. 55<sup>2</sup> k.c. w sytuacji sporu co do objęcia określonej wierzytelności treścią czynności prawnej mającej za przedmiot przedsiębiorstwo, wskazuje także orzecznictwo Sądu Najwyższego. W wyroku z 5 czerwca 2007r. w sprawie I CSK 96/07 Sąd Najwyższy wskazał na istotę tego domniemania przy określaniu składników przedsiębiorstwa będącego przedmiotem obrotu ale także zasadnicze znaczenie przypisał formie aktu notarialnego w jakiej dokonano czynności zbycia przedsiębiorstwa. W tym ostatnim aspekcie Sąd Najwyższy wyraził pogląd, który Sąd w obecnym składzie aprobuje, że „umowa zawarta w formie aktu notarialnego na podstawie art. 2 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie ma charakter dokumentu urzędowego o znaczeniu konstytutywnym, ujmuje, bowiem czynność prawną zmieniającą istniejący dotychczas stan rzeczy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2000 r., IV CKN 1083/00, LEX nr 52529). Art. 244 § 1 k.p.c. ustanawia domniemanie, że dokument taki, jeżeli został sporządzony w prawidłowej formie przez powołany do tego organ w zakresie jego działania, stanowi dowód tego, co zostało w nim urzędowo zaświadczone.”

W konsekwencji należało przyjąć, że także z uwagi na istniejące domniemanie, które nie zostało przez pozwanego obalone, wykładnia zawartego w obu umowach oświadczenia woli stron, wskazującego, że przedmiotem obrotu jest

przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55<sup>1</sup> k.c. musi prowadzić do wniosku, że sporna wierzytelność weszła do majątku powoda, tym bardziej, że urzędowo zaświadczone zostało (forma aktu notarialnego), że obejmuje ona sprzedaż przedsiębiorstwa, czyli, że obejmuje ona wszystko co wchodzi w skład przedsiębiorstwa, jak o tym stanowi art. 55<sup>1</sup> k.c. i 55<sup>2</sup> k.c.

Taki sam sens -- objęcia treścią czynności prawnej całego przedsiębiorstwa – należy dostrzegać również w przewidzianej w art. 39 ustawy z 30 sierpnia 1996r o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, możliwości prywatyzacji bezpośredniej, polegającej albo na sprzedaniu przez Skarb Państwa całego przedsiębiorstwa państwowego nabywcy, albo na wniesieniu takiego przedsiębiorstwa do spółki, albo - jak w sprawie niniejszej - na oddaniu przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania przez czas oznaczony. Stanowiąca o tym ustawa o komercjalizacji i prywatyzacji posługuje się pojęciem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55<sup>1</sup> k.c., na co wskazuje także wprost przepis art. 2 pkt 3 powołanej ustawy (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 października 2010 r. IV CSK 118/10)

Warto w tym miejscu jedynie wskazać, że prywatyzacja przedsiębiorstwa państwowego (...), dokonywana była pierwotnie w oparciu o przepisy ustawy z 13 lipca 1990 r o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych a po jej uchyleniu z dniem 8 kwietnia 1997r przez ustawę z 30 sierpnia 1996r o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, właśnie w oparciu o tę ostatnią ustawę.

Druga z powołanych ustaw, na podstawie której odbyło się przeniesienie własności oddanego wcześniej do odpłatnego korzystania przedsiębiorstwa (...), w art. 39 (który wszedł w życie już 22 października 1996 r na podstawie art. 77 powołanej ustawy) stanowiła, że prywatyzacja bezpośrednia polega na rozporządzeniu wszystkimi składnikami materialnymi i niematerialnymi majątku przedsiębiorstwa państwowego poprzez:

1. sprzedaż przedsiębiorstwa
2. wniesienie przedsiębiorstwa do spółki
3. oddanie przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania

Niezwykle istotny w kontekście niniejszej sprawy jest także przepis art. 40 ust1 ustawy o komercjalizacji, w myśl którego o ile ustawa nie stanowi inaczej, kupujący lub przejmujący przedsiębiorstwo wstępuje we wszelkie prawa i obowiązki przedsiębiorstwa państwowego, bez względu na charakter stosunku prawnego. Oznacza to, że także w świetle przepisów ustawy w oparciu o którą powód nabył przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55<sup>1</sup> k.c. przejął wszystkie długi i wierzytelności, bez względu na charakter stosunku prawnego z którego one wynikały.

Powyższa całościowa ocena wszystkich dowodów i analiza stanu prawnego potwierdza w ocenie Sądu Apelacyjnego nabycie przez powoda od Skarbu Państwa wraz z przedsiębiorstwem wierzytelności wobec W. K..

Likwidacja przedsiębiorstwa państwowego (...) w toku wszczętego z jego powództwa procesu wywołała prawno-procesowe konsekwencje i w wyniku następstwa prawnego ogólnego wierzytelność ta stała się wierzytelnością Skarbu Państwa Ministra Skarbu Państwa, który objął cały majątek zlikwidowanego przedsiębiorstwa i to on wstąpił do procesu po stronie powoda w miejsce zlikwidowanego przedsiębiorstwa.

Natomiast nabycie przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55<sup>1</sup> k.c. przez spółkę (...) od Skarbu Państwa nie stanowiło sukcesji uniwersalnej nabywcy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2008 r., III CZP 45/08, OSNC 2009/7-8/97; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2007 r., V CSK 3/07, Monitor Prawniczy 2007/9/460; postanowienie z dnia 24 marca 2010 r., V CSK 338/09, niepubl.). Dlatego na płaszczyźnie prawa procesowego zbycie przedsiębiorstwa, w skład którego wchodził przedmiot toczącego się procesu (wierzytelność wobec W.K.), co do zasady nie skutkowało ogólnym następstwem procesowym nabywcy przedsiębiorstwa w miejsce jego zbywcy. Konsekwencje zbycia przedsiębiorstwa kwalifikują się natomiast jako przypadek uregulowanego w art. 192 pkt 3 k.p.c. zbycia w toku sprawy rzeczy lub prawa, na co słusznie wskazywał Sąd I instancji.



Konsekwencją więc ustalenia, że wierzytelność objęta sporem wchodziła w skład zbytego na rzecz powoda przedsiębiorstwa, właściwe było przyjęcie, że skutki procesowe takiego zdarzenia prawnego, które co jest niewątpliwe nastąpiło po doręczeniu odpisu pozwu, powinny być oceniane z uwzględnieniem art. 192 pkt 3 k.p.c. Powołany przepis alternatywnie dopuszcza wstąpienie nabywcy prawa w miejsce zbywcy a w przypadku braku zgody drugiej strony procesu zakłada przy zachowaniu legitymacji procesowej zbywcy ochronę strony przed ujemnymi dla niej stronami poprzez stworzenie sytuacji w której sąd nie bierze pod uwagę okoliczności, że w toku sprawy nastąpiło przejście prawa. Wówczas zbywca reprezentuje nabywcę działając we własnym imieniu, a wyrok wydany w procesie toczącym się z udziałem zbywcy obejmuje granicami podmiotowymi rzeczy osądzonej także nabywcę (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1951 r., zasada prawna, Ł.C.Prez. 689/50, OSN 1952, nr 1, poz. 3, orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 1952 r., C 1253/52, OSN 1953, nr 3, poz. 89 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 1963 r., III CR 26/63, OSNCP 1964, nr 7-8, poz. 134).

Oczywiste jest przy tym, że taki wyrok zasadzający roszczenie na rzecz zbywcy wierzytelności nie stanowi tytułu uprawniającego do prowadzenia przez nabywcę wierzytelności egzekucji roszczenia od dłużnika. Drogą realizacji takiego wyroku przez nabywcę wierzytelności jest postępowanie przewidziane w art. 788 § 1 k.p.c.

W sprawie niniejszej zbycie przedsiębiorstwa wraz z wchodzącą w jego skład wierzytelnością uzasadniało więc wstąpienie nabywcy wierzytelności w miejsce zbywcy (tj tj. (...) Sp. z o.o. w miejsce SP Ministra Skarbu Państwa), jednak do takiego przekształcenia podmiotowego w toczącym się przed Sądem Okręgowym w G. procesie nie doszło na skutek braku zgody pozwanego W. K..

Zatem konieczne jest podjęcie przez nabywcę wierzytelności dalszych kroków prawnych w celu zaspokojenia roszczenia wynikającego z zawartej umowy zbycia przedsiębiorstwa.

Pomimo zastrzeżeń powoda Sąd Apelacyjny nie wyklucza możliwości wykorzystania dla osiągnięcia tego celu konstrukcji art. 788 § 1 k.p.c., na którą wskazywał Sąd Okręgowy jako właściwej dla uzyskania zaspokojenia roszczenia objętego żądaniem pozwu. Przepis ten stanowiący o nadaniu klauzuli wykonalności na rzecz innej niż strona procesu osoby, gdy uprawnienie lub obowiązek po powstaniu tytułu egzekucyjnego lub w toku sprawy przed wydaniem tytułu przeszły na inną osobę, może mieć zastosowanie jedynie wówczas, gdy przejście to będzie wykazane dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym, a zatem znajdzie on zastosowanie jedynie wówczas, gdy doszło do przejścia uprawnienia albo obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym w rozumieniu tego przepisu.

Należy przy tym mieć na uwadze fakt, że jeżeli przejścia uprawnienia lub obowiązku na inną osobę strony nie mogą wykazać wspomnianymi dokumentami o jakich mowa w art. 788 k.p.c., a nie może go w żaden sposób uzyskać (np. stosownie do treści art. 785 k.p.c.), możliwe jest jedynie wytoczenie powództwa o ustalenie przejścia uprawnień lub obowiązków w oparciu o przepis art. 189 k.p.c. (uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 5 maja 1951 r., C 689/50, OSN 1952, nr 1, poz. 3, PiP 1952, z. 2.) Pogląd ten aprobowany jest także w doktrynie (Małgorzata Manowska:[w:] Komentarz do art. 192 k.p.c. –LEX; Przemysław Telenga Komentarz aktualizowany Kodeksu postępowania cywilnego; Jakubecki Andrzej (red.), Bodio Joanna, Demendecki Tomasz, Marcewicz Olimpia, Telenga Przemysław, Wójcik Mariusz; LEX 496539).

Powołany przepis art. 788 k.p.c. może mieć zastosowanie w stanie faktycznym niniejszej sprawy i pomimo istnienia przepisu szczególnego art 789 k.p.c. dotyczącego nadania klauzuli na rzecz nabywcy przedsiębiorstwa państwowego, który jednak zastrzega możliwość nadania klauzuli na rzecz nabywcy przy zastosowaniu reguł z art. 788 k.p.c. jedynie wówczas gdy przejście uprawnień nastąpi po wydaniu tytułu egzekucyjnego. Jednak wykładnia celowościowa obu regulacji prowadzi do wniosku, że art. 789 k.p.c. dotyczy tytułów egzekucyjnych obejmujących tylko zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa a nie dotyczy on nabycia praw wchodzących w skład przedsiębiorstwa. W konsekwencji należy przyjąć, że przepis ten nie dotyczy wierzytelności przysługujących nabywcy w związku z nabyciem przedsiębiorstwa. Za taką wykładnią przemawia funkcjonalny związek art. 789 k.p.c. z art. 55<sup>4</sup> k.c., który zakłada solidarną odpowiedzialność zbywcy i nabywcy przedsiębiorstwa. Zatem w sytuacji nabycia wraz z przedsiębiorstwem

wierzytelności wchodzącej w jego skład, podstawą do nadania klauzuli wykonalności jest ogólna reguła z art. 788 § 1 k.p.c., na podstawie której nabywca przedsiębiorstwa może uzyskać klauzulę wykonalności na swoją rzecz. (tak Małgorzata Sieńko w Komentarzu do K.P.C. pod redakcją M. Manowskiej; też Maciej Muliński w artykule: Uwzględnienie następstwa prawnego w postępowaniu klauzulowym; PPE.2004.1-2.19, LEX 43508/6).

Innym jeszcze możliwym sposobem uzyskania przez powoda pożądanej ochrony prawnej jest droga powództwa o zobowiązanie pozwanego do przeniesienia na rzecz powoda wierzytelności zasądzonej wyrokiem sądowym od W. K.. Takie roszczenie jest odpowiednikiem roszczenia o wydanie rzeczy, która pomimo przeniesienia własności przedsiębiorstwa w skład którego wchodziła, nie została wydana nabywcy przedsiębiorstwa. Jego podstawą nie mogły być jednak przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu ale przepisy o wykonaniu zobowiązań wynikających w umów wzajemnych, skoro żądanie posiada podstawę prawną w stosunku umownym – tj w umowie zbycia przedsiębiorstwa.

Dlatego w przypadku nabycia wierzytelności związanej z prowadzeniem przedsiębiorstwa, którą obejmuje tytuł egzekucyjny zasądzający wierzytelność na rzecz zbywcy, do momentu wyegzekwowania wierzytelności przez zbywcę przedsiębiorstwa, jak ma to miejsce w niniejszej sprawie, nie ma nabywca przedsiębiorstwa możliwości żądania od zbywcy zapłaty kwoty odpowiadającej wartości wierzytelności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia.

Prawidłowe było więc stanowisko Sądu I instancji, że roszczenie powoda nie mogło znaleźć oparcia w treści art. 405 k.c. traktującego o bezpodstawnym wzbogaceniu. Zgodnie z treścią tego przepisu, obowiązek zwrotu korzyści majątkowej powstaje w razie uzyskania jej kosztem innej osoby bez podstawy prawnej. Podstawowym więc warunkiem skuteczności żądania jest uzyskanie korzyści przez bezpodstawnie wzbogaconego. Wprawdzie wzbogacenie może przybrać formę nabycie praw, czyli zwiększeniem aktywów wzbogaconego, które powinny wejść do majątku zubożonego, jednak musi być ono skorelowane z uszczerbkiem w majątku zubożonego tj musi nastąpić kosztem majątku zubożonego.

W sprawie niniejszej z uwagi na niewyegzekwowanie przez pozwaną Skarb Państwa wierzytelności od W. K. brak jest przesunięcia majątkowego w relacjach między powodem a pozwanym stanowiącego o uszczerbku powoda. Takie wzbogacenie po stronie Skarbu Państwa powstałoby dopiero w chwili wykonania przez pozwanego wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku. Logiczne jest bowiem, że o ile egzekucja wobec tego dłużnika okaże się nieskuteczna, to Skarb Państwa nie będzie wzbogacony kosztem majątku P.. Gdyby natomiast, w sytuacji nieuzyskania przez Skarb Państwa należności zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku, zostało uwzględnione żądanie pozwu w sprawie niniejszej, to po stronie Skarbu Państwa powstałby oczywisty uszczerbek majątkowy. Sam musiałby bowiem świadczyć na rzecz powoda w sprawie niniejszej, nie uzyskując zaspokojenia własnej wierzytelności od W. K. wynikającej z tytułu egzekucyjnego. Należy przy tym zaznaczyć, że Sąd ocenia aktualny stan wzbogacenia istniejący w chwili wyrokowania (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 7 maja 2009r, w sprawie IV CSK 27/09). Zatem należy przyjąć, że uzyskanie przez Skarb Państwa jedynie tytułu egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi nie może być w okolicznościach niniejszej sprawy, uznane za uzyskanie przez niego korzyści w kwocie żądanej przez powoda. Korzyścią pozwanego jest jedynie przysługująca mu na podstawie tytułu egzekucyjnego wierzytelność wobec W. K..

Odpadnięcie tej podstawowej przesłanki dla uzyskania skutecznej ochrony w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu, jaką jest istnienie wzbogacenia po stronie bezpodstawnie wzbogaconego (uzyskanie korzyści kosztem zubożonego), stanowi wystarczającą podstawę do stwierdzenia, że roszczenie powoda oparte na tej podstawie prawnej jest niezasadne.

Odnosząc się do alternatywnie wskazywanej przez powoda podstawy prawnej żądania jaką było nienależne świadczenie, to Sąd Apelacyjny także podziela poglądy prawne wyrażone przez Sąd Okręgowy i konkluzję, że nie można uznać, że podstawa prawna świadczenia odpadła, skoro umowa w oparciu o którą powódka nabyła przedsiębiorstwo a wraz z nim sporną wierzytelność nadal wiąże strony, a więc nie odpadła podstawa świadczenia po jego spełnieniu. Istnieje więc nadal causa świadczenia w postaci zapłaty ceny, spełnionego przez powoda na rzecz zbywcy przedsiębiorstwa. W sprawie niniejszej nie można także przyjąć, że podstawa prawna świadczenia odpadła

w wyniku następczej niemożliwości świadczenia, za którą żadna ze stron odpowiedzialności nie ponosi, o jakiej mowa w art. 495 k.c., co uzasadnia żądanie zwrotu spełnionego wzajemnego świadczenia w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Jednak w sytuacji gdy przedmiotem świadczenia jest określona kwota pieniężna, jak w sprawie niniejszej, nie można mówić o niemożności świadczenia, gdyż niemożność musi mieć charakter obiektywny i definitywny. W przypadku świadczenia pieniężnego, mamy do czynienia ze świadczeniem zawsze nadającym się do spełnienia, bowiem świadczenie pieniędzy i rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku na ogół zawsze będzie możliwe. Nie mieści się oczywiście w pojęciu niemożliwości świadczenia bezskuteczność egzekucji roszczenia pieniężnego od dłużnika. Tym samym nie można w sprawie niniejszej mówić o odpadnięciu podstawy świadczenia z uwagi na następczą niemożność świadczenia.

Także wskazanie w apelacji kondykcji nie osiągnięcia zamierzonego celu świadczenia jako podstawy żądania zwrotu świadczenia, nie mogło zmienić oceny zasadności żądania powoda. Przesłanka "nieosiągnięcia zamierzonego celu świadczenia" (art. 410 § 2 k.c.) jest spełniona wtedy, gdy jego celem było otrzymanie świadczenia ekwiwalentnego, do spełnienia którego odbiorca nie był zobowiązany (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2002 r., III CKN 1500/00 (OSNC 2002, Nr 11, poz. 140). Warunkiem zaś takiego żądania jest nieistnienie podstawy prawnej świadczenia w chwili dokonania świadczenia, a która to podstawa prawna ma powstać w wyniku osiągnięcia zamierzonego celu świadczenia (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 kwietnia 2016 r. III CNP 18/15).

Wyjaśniając elementy konstrukcyjne tej podstawy prawnej żądania zwrotu spełnionego świadczenia Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 stycznia 2006 r. w sprawie II CK 342/05 podkreślił – że może z tej konstrukcji skorzystać osoba, którą z odbiorcą świadczenia nie łączy taki stosunek obligacyjny, z którego obowiązek świadczenia wynika, a ponadto, że przyjmujący świadczenie nie jest ani po otrzymaniu świadczenia, ani nie był wcześniej zobowiązany do spełnienia oczekiwanego od niego świadczenia. Innymi słowy, chodzi o otrzymanie takiego świadczenia, co do którego brak jest roszczenia.

Przesłanka nieosiągnięcia zamierzonego celu świadczenia nie zachodzi jeżeli cel, który świadczący miał na względzie spełniając świadczenie, wynika z istotnych postanowień umowy, zawartej z odbiorcą świadczenia. Musi więc, dla zastosowania konstrukcji zwrotu świadczenia, istnieć między stronami takie porozumienie (wrażne), z którego jasno wynika, że odbiorca otrzymuje świadczenie tylko ze względu na oczekiwany cel.

Wobec tego, że w sprawie niniejszej powód spełniając świadczenie na rzecz pozwanego czynił to w oparciu o istniejące zobowiązanie, a więc istniała podstawa tego świadczenia, a nie miała się owa podstawa dopiero zrealizować w przyszłości i nie wynikała z osiągnięcia zamierzonego celu świadczenia – to nie jest spełniona przesłanka "nieosiągnięcia zamierzonego celu świadczenia" o jakiej mowa w art. 410 § 2 k.c. Natomiast w sprawie niniejszej celem spełnienia świadczenia przez powoda było jak najbardziej otrzymanie świadczenia ekwiwalentnego tj przeniesienie własności przedsiębiorstwa, ale do tego właśnie pozwany Skarb Państwa był zobowiązany mocą czynności prawnej, w tym stanie rzeczy można jedynie skutki zachowania powoda oceniać w oparciu o przepisy o niewykonaniu zobowiązań umownych.

Błędny jest także zarzut apelacji, kwestionujący ocenę dokonaną przez Sąd I instancji o niezasadności roszczenia opartego na przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu w sytuacji istnienia innego trybu w jakim powód może zaspokoić roszczenie.

Jak zostało wykazane wyżej powód może w sytuacji istnienia po jego stronie dokumentu wskazującego na przejście uprawnień do wierzytelności (co zostało ustalone ponad wszelką miarę w niniejszym postępowaniu) żądać nadania klauzuli wykonalności na swoją rzecz w oparciu o przepis art. 788 k.p.c. W tych okolicznościach nie może skutecznie domagać się ochrony na zasadzie art. 405 k.c. gdyż instytucja bezpodstawnego wzbogacenia ma niejako charakter ostateczny, co oznacza, że możliwa jest do zastosowania jedynie w sytuacji braku istnienia po stronie uprawnionej innego środka prawnego realizującego prawo podmiotowe (tak Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z 3 marca 2016r w sprawie ACa 1678/15 i powołane tam orzeczenie Sądu Najwyższego z 18 kwietnia 2013, III CSK 303/12). Przy czym co istotne powód nie może powoływać się na bezpodstawne wzbogacenie, gdy co prawda w chwili wytoczenia

powództwa nie posiada już skutecznego środka prawnego dla realizacji swojego prawa, ale posiadał go uprzednio i na skutek swojej bezczynności go utracił (np. ze względu na przedawnienie (tak sądy w powołanych wyżej orzeczeniach).

W związku z powyższym w sytuacji istnienia po stronie powoda wyprzedzającej roszczenie o bezpodstawne wzbogacenie możliwości uzyskania klauzuli na swoją rzecz istniejącemu już orzeczeniu sądowemu w trybie art. 788 k.p.c. jego żądanie okazało się być nieuzasadnione.

Wobec przyjęcia, że powodowi nie przysługiwało roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia, to zbędne było odnoszenia się do podniesionego przez pozwanego w apelacji zarzutu przedawnienia roszczenia opartego na tej podstawie prawnej.

Jedynie na marginesie należy w tej kwestii zaaprobować stanowisko pozwanego Skarbu Państwa, że jeśli przyjąć, że żądanie powoda odnosi się zasadniczo do zwrotu części uiszczonej przez powoda w 1997r ceny za przeniesienie własności przedsiębiorstwa państwowego, to roszczenie powoda w tym zakresie, będąc roszczeniem przedawnionym, jako zobowiązanie naturalne nie podlega ochronie prawnej. Do przedmiotowego roszczenia mają zastosowanie ogólne terminy przedawnienia z art. 118 k.c., przy czym wobec tego, że z roszczeniem tym występuje przedsiębiorca, roszczenie to podlega trzyletniemu terminowi przedawnienia, jeżeli pozostaje w związku z prowadzoną przez przedsiębiorcę działalnością gospodarczą (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2003 r., sygn. akt V CK24/02). Zgodzić się należy z pozwanym, że roszczenie z tytułu świadczenia nienależnego ma charakter bezterminowy (termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony i nie wynika z właściwości zobowiązania), co w świetle art. 455 k.c. oznacza, że świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania,. Podzielając pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z 16 grudnia 2014 r. (III CSK 36/14, LEX nr 1621345), należy stwierdzić, że dla rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia nie ma znaczenia, kiedy wierzyciel dowiedział się o tym, że świadczenie było nienależne, ani kiedy rzeczywiście wezwał dłużnika do zwrotu nienależnego świadczenia. Bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się w chwili określonej w art. 120 § 1 k.c. zdanie drugie, czyli od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. W przypadku świadczenia nienależnego, tym najwcześniejszym możliwym terminem, jest data świadczenia.

Z tych wszystkich względów, uznając apelację powódki za nieuzasadnioną, Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji na zasadzie art. 385 k.p.c. oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego stosownie do wskazanej w art. 98 § 1 kpc. zasady odpowiedzialności za wynik procesu. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika strony pozwanej, które stanowiło jedyny koszt jaki poniosła strona wygrywająca proces, została ustalona w oparciu o przepisy § 6 pkt 6 w związku z § 13 ust 1 pkt 2 .rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).